

W stronę rozwoju ludzkich potencjalności – z perspektywy interdyscyplinarnej Wprowadzenie w problematykę

To nie geniusze, lecz zwykli ludzie potrzebują głębokiego pobudzenia, zachęty do twórczego wysiłku oraz pożytki wielkich nadziei.

John Collier

W wielu publikacjach z dziedziny nauk społecznych i humanistycznych podejmowane są problemy współczesnego świata ery ponowoczesnej. Autorzy tych publikacji wypowiadają się na temat dynamicznych zmian będących efektem zakrojonych na szeroką skalę procesów globalizacji, unifikacji, rozwoju technologii informacyjnych, rysując niejednokrotnie nowe wizje zagrożeń związanych z odhumanizowaniem relacji międzyludzkich, zanikiem wartości czy zdominowaniem przez wirtualną rzeczywistość coraz szerszych obszarów ludzkiej aktywności. Żyjemy jednak także w czasach wielkich nadziei¹, a zbudowane w ostatnich dekadach systemy społeczno-ekonomiczne stwarzają współczesnemu człowiekowi szanse wykorzystania jego zasobów w tak wysokim stopniu, w jakim nie było to możliwe nigdy dotąd. Można powiedzieć, iż paradoksalnie nowej jakości wyzwania, jakie stawia przed współczesnym człowiekiem świat – niepewność i związane z nią dynamicznie zmieniające się otoczenie, kompresja czasu i przestrzeni obecna we wszystkich aspektach współczesnego życia społeczno-kulturalnego i polityczno-ekonomicznego, rewolucja informatyczna i komunikacyjna oraz związana z nią dynamika

¹ Podają za: R. Florida: *Klasa kreatywna*. Warszawa: Narodowe Centrum Kultury, 2010, s. 9.

rozwijania wirtualnych sieci społecznych, wielokulturowość i globalizacja – wymagają od człowieka pewnego rodzaju przewartościowania znaczenia posiadanych zasobów, dostrzegania roli inteligencji, kreatywności, emocji, mądrości i szeroko pojętych zdolności. To podkreślanie znaczenia zasobów jednostki jest również widoczne w obszarze ekonomii, polityki i zarządzania, gdzie w coraz większym stopniu zwraca się uwagę na rozpoznawanie i wykorzystywanie kapitału intelektualnego społeczeństwa, w tym także kapitału ludzkiego. Przedstawiciele tych dyscyplin badają kwestie zasobów zdolności i uzdolnień ludzkich z racji poszukiwania szerszych, wydajnych i skutecznych zmiennych, sprzyjających takim procesom, jak przyrost gospodarki, poprawa funkcjonowania organizacji, wzrost efektywności czy innowacyjności społecznej. Podejmując temat kapitału ludzkiego jako obszaru analiz problematyki wspierania rozwoju zasobów jednostek, nie sposób nie nawiązać do ciekawej koncepcji kapitalizacji potencjału ludzkiego². W koncepcji tej, ściśle związanej z kondycją współczesnych organizacji, kapitalizowanie potencjału ludzkiego pracowników traktuje się jako warunek istnienia organizacji przyszłości, określanych jako inteligentne organizacje. Zakłada się w nich, że człowiek posiada nieograniczony potencjał i jego dążeniem jest pełne wykorzystanie tego potencjału w wybranym obszarze. Potencjał, rozumiany jako możliwości tkwiące w człowieku, określa, do czego jednostka jest zdolna i w jakich warunkach. W kontekście tym kapitalizacja potencjału stanowi konwersję możliwości, dzięki której kapitał ludzki ulega przekształceniu; zmiana ta prowadzi do rozwoju osobistego i organizacyjnego³.

Problematyka rozwoju ludzkich potencjalności poruszana jest także w coraz szerzej i śміiej obecnych publikacjach wywodzących się z nurtu nowego paradygmatu psychologii mocnych stron człowieka⁴ i postulatów psychologii pozytywnej, która reorientuje zainteresowania badawcze z ludzkich słabości na ludzką siłę, poszukuje odpowiedzi na podstawowe pytania dotyczące ludzkiej kondycji i egzystencji w kontekście pełniejszego wykorzystania potencjału ludzkiego (ang. *human potentials*)⁵, a także w ramach pedagogiki rozwoju (pedagogiki pozytywnej)⁶, która

² S.K. Karwala: *Kształtowanie liderów jako strategia rozwoju organizacji inteligentnej*. Kraków: Uniwersytet Ekonomiczny, 2009.

³ Ibidem, s. 39–44.

⁴ J. Nakamura; M. Csikszentmihalyi: *Motywacyjne źródła kreatywności z perspektywy pozytywnej*. W: *Psychologia pozytywna – nauka o szczęściu, zdrowiu, sile i cnotach człowieka*. Red. J. Czapiński. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2008, s. 103.

⁵ J. Czapiński: *Spotkanie dwóch tradycji: hedonizmu i eudajmonizmu*. W: *Psychologia pozytywna...*

⁶ K.J. Szmidt: *Pedagogika pozytywna: twórczość – zdolności – mądrość zespolone*. W: *Zasoby twórcze człowieka. Wprowadzenie do pedagogiki pozytywnej*. Red.

koncentruje się na zasobach człowieka, jego zdolnościach, uzdolnieniach, kreatywności i mądrości życiowej. Tak jak głównym przedmiotem zainteresowań psychologii pozytywnej jest opisanie i wyjaśnienie czynników, które gwarantują człowiekowi dobre i szczęśliwe życie⁷, tak zadaniem pedagogiki i edukacji pozytywnej⁸ jest wspieranie człowieka w rozwoju jego potencjalnych i urzeczywistnionych zdolności i uzdolnień, cnót obywatelskich, osobistych. Podjęcie zatem problematyki rozwoju ludzkich potencjalności w zawartych w aktualnym numerze „Chowanny” artykułach wpisuje się w nurt publikacji z obszaru psychopedagogiki pozytywnej, zorientowanej na problemy dotyczące poznania i zrozumienia tych czynników jednostkowych i uwarunkowań środowiskowych, które wiążą się z wykorzystaniem zasobów i cnót ludzkich.

Pojęcie „ludzkie potencjalności” jest w niniejszej części monograficznej czasopisma rozumiane jako wewnętrzna możliwość, zasób, prawdopodobny wybór, ewentualność, a także w kontekście szansy, perspektywy przyszłego sukcesu. Obserwuje się bowiem w ostatnim czasie ogromne społeczne zapotrzebowanie na wykorzystanie potencjałów ludzkich, w szczególności w obszarze posiadanych przez jednostki zdolności i uzdolnień, co ściśle wiąże się z postępem technologicznym, procesami urbanizacji, internetyzacji i modernizacji. Patrząc na rozwój człowieka przez pryzmat wykorzystywania, realizowania i aktualizowania się osobowych potencjalności człowieka w celu umocnienia go we własnym bytowaniu, autorzy w zamieszczonych tutaj artykułach piszą o różnych potencjalnościach: poznawczych, emocjonalnych, społecznych i twórczych. Potencjalności człowieka wiążą się z jego wewnętrznymi zasobami, takimi jak: predyspozycje, inteligencja, zdolności, uzdolnienia, inteligencja emocjonalna (iloraz inteligencji emocjonalnej), mądrość życiowa, talenty – nawet te, które nie zostały jeszcze przez jednostkę odkryte czy uświadomione. A zatem zdolności ludzkie postrzega się w zaprezentowanych tekstach jako wewnętrzne właściwości człowieka, które przy odpowiednim jego funkcjonowaniu w ramach właściwych warunków życia mogą zostać rozwinięte czy zrealizowane.

Podjęcie problematyki rozwoju ludzkich potencjalności ma określony cel aplikacyjny, ponieważ praktyka i konkretne działanie to dla pedagogiki jeden z najważniejszych celów. Poruszone w zamieszczonych tekstach zagadnienia pozwalają spojrzeć na ludzkie potencjalności przez szeroki wachlarz pojęć i znaczeń (twórczość, mądrość, zdolności, transgresja,

K.J. Szmidt; M. Modrzejewska-Świgulska. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2013, s. 14.

⁷ E. Trzebińska: *Psychologia pozytywna*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, [2008].

⁸ K.J. Szmidt: *Pedagogika pozytywna...*, s. 13–40.

rozwój, osobowość, tożsamość, zdolności społeczne, skuteczność etc.), które wiążemy z zaletami, cechami i możliwościami człowieka, a które mogą zostać skutecznie wykorzystane jedynie w określonych warunkach środowiskowych. To bowiem środowisko rodzinne, szkolne, rówieśnicze, lokalne, regionalne stanowi istotny predyktor rozwoju posiadanych przez jednostkę potencjałów. A tylko urzeczywistnienie i wykorzystanie posiadanych możliwości, sił i zasobów w realizacji zakładanych celów życiowych daje człowiekowi świadomość spełnienia, dobrostanu życiowego, zadowolenia i poczucia sensu życia.

Bibliografia

- Czapiński J.: *Spotkanie dwóch tradycji: hedonizmu i eudajmonizmu*. W: *Psychologia pozytywna – nauka o szczęściu, zdrowiu, sile i cnotach człowieka*. Red. J. Czapiński. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2008.
- Florida R.: *Klasa kreatywna*. Warszawa: Narodowe Centrum Kultury, 2010.
- Karwala S.K.: *Kształtowanie liderów jako strategia rozwoju organizacji inteligentnej*. Kraków: Uniwersytet Ekonomiczny, 2009.
- Nakamura J., Csikszentmihalyi M.: *Motywacyjne źródła kreatywności z perspektywy pozytywnej*. W: *Psychologia pozytywna – nauka o szczęściu, zdrowiu, sile i cnotach człowieka*. Red. J. Czapiński. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2008.
- Szmidt K.J.: *Pedagogika pozytywna: twórczość – zdolności – mądrość zespołowe*. W: *Zasoby twórcze człowieka. Wprowadzenie do pedagogiki pozytywnej*. Red. K.J. Szmidt; M. Modrzejewska-Świgulska. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2013.
- Trzebińska E.: *Psychologia pozytywna*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, [2008].

Beata Dyrda